

Zákon lépe ochrání biotopy ohrožených druhů a pomůže i opylovačům

22.8.2023 - Lucie Ješátková | Ministerstvo životního prostředí ČR

V souladu s programovým prohlášením vlády připravuje Ministerstvo životního prostředí změnu zákona o ochraně přírody.

Zajistit má účinnější ochranu druhů, rozšířit možnosti aktivní péče o ty nejohroženější a přinést další potřebné změny v oblasti ochrany rostlin a živočichů. Novelou se MŽP snaží odstranit i nedostatky zjištěné při aplikaci zákona, omezit administrativní náročnost a umožnit vyšší elektronizaci procesů. Návrh změn nyní ministerstvo konzultuje s odborníky, zástupci hospodařících subjektů i dotčenými resorty a v průběhu podzimních měsíců zahájí oficiální projednávání tak, aby návrh změn mohl být předložen vládě a následně Poslanecké sněmovně v prvním pololetí 2024.

„V posledních desetiletích čelíme prudkému úbytku biodiverzity, ta je přitom zásadní pro kvalitu našeho života. Na přírodě jsme plně závislí. Pokud bychom zůstali nečinní a úbytek biodiverzity by pokračoval, nevyhnutelné zhroucení ekosystémů by pro nás mělo katastrofální následky. Každý můžeme již dnes pozorovat úbytek hmyzu vč. opylovačů, přitom na nich závisí více než 75 % potravinářských plodin,“ informuje ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL).

Současný systém druhové ochrany pochází z konce 80.let. Legislativně jej ukotvil zákon o ochraně přírody a krajiny v r 1992. Od té doby se až na nezbytné úpravy v souvislosti s přistoupením ČR do EU prakticky nezměnil. Stejně tak nedošlo k větším změnám ani v případě seznamů zvláště chráněných druhů, které jsou na základě zákona stanovovány prostřednictvím vyhlášky.

„Nedokážeme čelit úbytku druhové diverzity v naší krajině, mizení opylovačů důležitých pro zajištění potravin, nechráníme dostatečně biotopy ohrožených druhů. Je proto nutné revidovat samotné základy systému druhové ochrany,“ doplňuje ministr Hladík. V současnosti je totiž ochrana biotopů ohrožených druhů, která by měla být základem jejich ochrany, obtížně vymahatelná. Naopak ochrana na úrovni jednotlivých jedinců je u mnoha organismů (např. většiny bezobratlých živočichů či hub) nadbytečná, zákon je v tom příliš přísný. Tento stav vede k trvalé právní nejistotě hospodářů a uživatelů krajiny a občas je nadužíván až zneužíván k obstrukcím při projednávání různých záměrů.

„Současný zákon neumožňuje dostatečně využívat nástroje pro plánování a realizaci aktivní péče o ohrožené druhy,“ doplňuje Pavel Pešout z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která mj. zajišťuje přípravu a koordinaci realizace záchranných programů pro nejvíce ohrožené druhy rostlin a živočichů.

Ministerstvo životního prostředí proto navrhuje oddělit v zákoně oblast právní (restriktivní) ochrany rostlin a živočichů od prioritizace péče o ohrožené druhy a přírodní biotopy. Tu doplní nástroje plánování a zajišťování aktivní péče o vybrané ohrožené druhy a pro řešení případů, kdy chráněné druhy způsobují škody a další konflikty.

Ochrana všech zvláště chráněných druhů bude nově založena na ochraně jejich biotopu a místních populací. Další podmínky se budou lišit podle nároků jednotlivých druhů a příčin jejich ohrožení. U těch nejvíce ohrožených se bude nadále chránit doslova každý jedinec, ale v případě řady dalších druhů postačí ochrana jejich biotopů. Tato úroveň ochrany odstraní nejen nejistotu hospodářů, ale i nepřiměřená omezení, která dnes vyvolávají v praxi problémy například při sběru hub či činnosti

amatérských entomologů. Nové pojetí kategorizace a ochranných podmínek přinese také snížení administrativní zátěže.

Samotné seznamy zvláště chráněných druhů (stanovované vyhláškou) se budou aktualizovat až na základě výsledku projednání změn zákona, ale již nyní je k diskusi předložen jejich odborný návrh, který připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (viz zde. Pro každý z druhů uvedených v návrhu nového seznamu zvláště chráněných druhů je dostupná karta druhu s informacemi o jeho rozšíření a popisem míry a příčin ohrožení - karty druhů jsou přístupné přes hypertextový odkaz u vědeckého názvu druhu.) ve spolupráci s odbornými společnostmi. Návrh vychází z odborných východisek, informací o míře ohrožení a také ze smysluplnosti ochrany. Vzhledem k narůstající míře ohrožení biodiverzity (a zastaralosti současných seznamů zvláště chráněných druhů) dojde k nárůstu celkového počtu chráněných druhů, ale zároveň bude omezena ochrana u nadbytečně široce pojatých skupin (jako byla nyní např. ochrana celého rodu lesních mravenců *Formica*), nové pojetí kategorií také omezí nadbytečnou administrativní zátěž.

Ministerstvo dále do novely doplňuje důležité principy obecné ochrany druhů v naší krajině zejména o ochranu volně žijících opylovačů a také o řešení dopadů světelného znečištění na rostliny, živočichy a ekosystémy, jichž jsou součástí.

Do připravované novely zahrne MŽP i změny v oblasti zákonné ochrany dřevin, které v nejbližší době také představí. Následně budou obě úpravy (v oblasti ochrany dřevin i ochrany ohrožených druhů) předloženy do legislativního procesu společně.

Prezentace k návrhu novely zákona o ochraně přírody a krajiny (PDF, 9 MB)

Vzorové příklady druhů a změny jejich ochrany (PDF, 4 MB)

https://www.mzp.cz/cz/news_20230822_Zakon-lepe-ochrani-biotopy-ohrozenych-druhu-a-pomuze-i-opylovacum